

Спецификација за регистровање географске ознаке

ВЛАСИНСКИ МЕД

ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ПРИЈАВЕ

Назив: Удружење пчелара ”МАТИЦА” Сурдулица

Матични број удружења: 07348371

Адреса: Југословенска бб, 17530, Сурдулица

Име и презиме одговорног лица: Ивица Костић

Адреса одговорног лица: село Алакинце, 17530, Сурдулица

Број телефона одговорног лица: 060 670 1340

ПОДАЦИ О НОСИОЦУ ИЗРАДЕ СПЕЦИФИКАЦИЈЕ

Спецификацију израдио: Доц. др Слађан Рашић

Адреса: Заплањска 84А/29, 11000, Београд

Број телефона: 063 1066 744

ПОДАЦИ О ПРОИЗВОДУ

Врста производа која се штити: ЛИВАДСКИ МЕД

Географска ознака: ВЛАСИНСКИ МЕД

Израду спецификације за регистравање географске ознаке Власинског меда подржале су Европска унија, Влада Швајцарске и Влада Србије преко програма Европски ПРОГРЕС. Удружење пчелара „Матица“ Сурдулица је искључиво одговорно за садржај публикације и он не представља неопходно ставове Европске уније, Владе Швајцарске и Владе Србије.

Садржај

Увод	4
Опис географског подручја на коме се производи Власински мед	4
Опис подручја и географске карактеристике	5
Геоморфологија Власинске области	6
Хидрологија Власинске области	7
Клима Власинске области	8
Биљни покривач Власинске области	9
Избор расе медоносне пчеле	12
Репутација Власинског меда	13
Људски фактор	13
Систем пчеларења	14
Контрола процеса добијања Власинског меда	16
Процес врцања и чувања меда	17
Хемијска и микробиолошка анализа Власинског меда	20
Поленска анализа Власинског меда	22
Посебна својства и квалитет Власинског меда	25
Пројектована годишња производња Власинског меда	26
Одредбе о начину обележавања производа	26
Одредбе о томе ко и под којим условима има право да користи географску ознаку „Власински мед“	27

Увод

Власинска област се налази у југоисточном делу Србије. Сама Власинска висораван се простире на површини од 12.790,90 хектара и Уредбом Владе Републике Србије је проглашена за Предео изузетних одлика (Службени гласник Републике Србије, број 30 од 11. априла 2006. године). Границе ове области захватају извесне делове територија 4 Општина које припадају Пчињском (Сурдулица, Босилеград, Владичин Хан) односно Јабланичком округу (Црна Трава). Обиље лековитог биља и ливадских трава, непрекорно чиста вода језера и притока, чист планински ваздух, одсуство било кавих загађивача, поштовање прописаних апитехничких норми и стандарда у пчеларству гарантују квалитетан мед. За разлику од источне границе, која је представљена државном границом са Бугарском све остале границе су прелепе српске висоравни и крајолици са изванредном природом и еколошки чистом средином. Наравно, граница није зона раздвајања, већ спајања и прожимања, на којој се не завршавају природне појаве и процеси. Главну природну вредност Власинског региона чини само Власинско језеро чија је површина 16,5 км², дужина 12 км, ширина 1 до 3 км, просечна дубина 10,4 м, а највећа дубина 25 м. Власинска област је једна од најспецифичнијих природних амбијената у Србији и због тога је и била вековима интересантна за развој пчеларства.

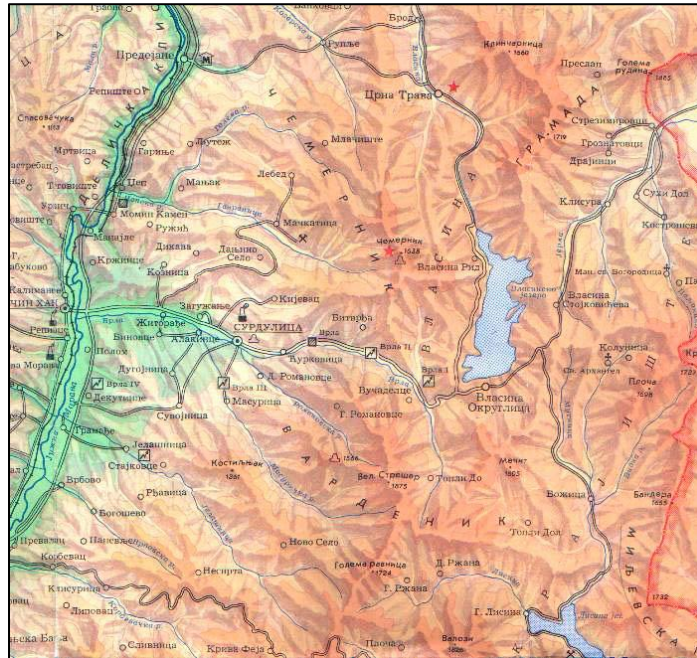
Опис географског подручја на коме се производи

Власински мед

Основно обележје ове области је Власинско језеро и Власинска висораван. Спојем ових природних топонима настали су идеални услови за живот медоносне пчеле која се на овим просторима гајила још у давно прошлим временима.

Поступак добијања ВЛАСИНСКОГ МЕДА везан је за подручје Власинске области. Власинска област је део Југоисточне Србије чији је географски центар Сурдулица, а најјачи пчеларски потез троугао Сурдулица-Црна Трава-Босилеград. На тој територији живи око 25.000 становника.

Мапа Власинске области:

Слика 1. Карта Власинске области

Опис подручја и географске карактеристике

Северна граница почиње од висоравни Тумба и иде преко планине Острозуб, у овом делу захвата део општине Црна Трава.

Са источне стране налазе се села Клисура, Коштршевци, Драинци, Грознатовци и гранични прелаз Стрезимировце према Републици Бугарској.

Југоисточна граница почиње од атара самог насеља Босилеграда преко Милевске планине па пратећи државну границу са Бугарском до висоравни Тумба.

Са јужне стране налазе се села Колуница и Божица.

Југозападна граница захвата атар села Соколовац па пратећи Руски пут иде до атара самог Босилеграда. У овом делу границе заштићеног подручја захватају делове општина Босилеград и граниче се са општином Врање.

Западна граница захвата атар села Баре, Мањачку планину и атаре села Мањак, Дикава, Лесакова Бара, Кијевац, Ђурковицу па преко атара села Романовца и Масурице до села Стајковце и Рђавице. У овом делу границе подручја захватају део општине Владичин Хан.

У склопу територије која обухвата област добијања Власинског меда су места која припадају Општини Сурдулица: Власина Рид, Власина Стојковићева, Власина Округлица, Клисуре, Стрезимировци, Костршевци, Паља, Колуница, Божица, Топли Дол, Ново Село, Стајковце, Рђавица, Варденик, Стрешер, Битврђа, Чемерник, Мачкатица, Дикава, Дањино Село, Лескова Бара, Кијевац, Кијевска чесма и Калабовце.

Из општине Босилеград у састав заштићеног подручја на коме се добија Власински мед припадају следећи топоними: Горња Лисина, Горња Ржана, Бесна кобила, Горња Љубата, Дукат, Црноок, Глозје, Грујинце, Милешевске планине и Извор.

Из Општине Црна Трава у склопу заштићене области Власинске висоравни су: Преслап, Кална, Грацка, Јабуковик, Криви Дел, Рупље, Млачиште, Горње Гаре, Брод, Банковце и Златанце.

Општина Владичин Хан учествује са следећим топонимима: Лебет, Мањак и Ружице.

Сви пчелари који имају пчелиња друштва на топоними из ове четири Општине су лимитирани условом да могу да учествују у добијању Власинског меда само са пчелињацима који се налазе на већој надморској висини од 700 м.н.в.

Географско подручје на коме се добија Власински мед у целости обухвата територију заштићеног предела изузетних одлика „Власинска висораван“.

Геоморфологија Власинске области

Подручје Власинске висоравни одликује се претежно планинским теренима. Релјеф чине у највећој мери громадне планине Родопске масе. Ту спадају:

1. Чемерничка антиклинала, западно од реке Власине и Власинског језера са планином. Чемерник је планина на којој се издвајају врхови Велики Чемерник (1638 м.н.в.) и Кула (1621 м.н.в.). На северу подручја се протеже до Острозуба и Добропољске чуке, а ка југу се спушта у клисуру Врле која га одваја од масива Варденика.
2. Власинска синклинала, источно од чемерничке антиклинале, која је у јужном делу (Божица) и средњем делу (Власина) претрпела мање промене, па је

израженија-правилнијег облика, а у северном делу (Црна Трава–Брод) је стиснута и измењена усецањем долине Власине.

3. Источно од ње протеже се Антиклинала громадних планина која је много измењена у долини горњег тока реке Јерме и њених притока. Ту се истичу планине Плана (Вртоп 1721 м.н.в.), Колунички рид (Динина чука 1598 м.н.в.), Плоча (1705 м.н.в.) Панџин гроб (1664 м.н.в.) и Милијевска планина (Бандера 1829 м.н.в.).
4. Лисинске планине, јужно од Власинске синклинале, са Глошком планином (Мечит 1756 м.н.в.) и планином Валози (1829 м.н.в.).

Власинско језеро лежи на флувијалној површини у некадашњој широкој речној долини. Простор на коме лежи акумулирана вода Власинског језера је висок, благо заталасан и доста заравњен. Убраја се у највећа вештачка језера у Србији, а највише је језеро у Србији (1210 м.н.в.). Настало је из тресетне мочваре које је изградњом бране 1949. године почело да прикупља надземне и подземне воде из околних сливова па је попримило садашњи облик. Пружа се у меридијанском правцу (север–југ).

Језеро је површине 16,5 км², дужине 12 км, ширине 1-3 км, просечне дубине 10,4 м и највеће дубине 25 м. Дужина обалске линије је променљива и износи око 132 км. Водена површина акумулације износи 16 км² док је укупна запремина језера 165 милиона м³ воде. На језеру постоје два острва: Страторија (250м дужине и 115м ширине) и Дуги дел (480м дужине и 150м ширине).

Хидрологија Власинске области

Хидрографска мрежа Власинске области је разбијена на повремене и сталне токове. Углавном се ради о планинским речицама и потоцима где је изворишни део воде тешко одредити јер је он разбијен на већи број малих извора. Од преко 200 извора издвајају се Вуков вир у Јанчиној махали, извор у Величовима, извор Бела вода на Чемернику, Игњатова чесма на Цвејином сењаку. Каптирано је више од половине за водоснабдевање или за јавне чесме. Општина Сурдулица припада највећим делом Црноморском сливу, а само Божичка река припада Егејском сливу. Власина и Врла

припадају Јужној Морави, а део водотока на Власини припада реци Јерми, односно Нишави.

На подручју Власине важнији водотоци су Божичка река, Лисинска река као десна притока Божице и Вучја река као изворишни крак Јарме. Максимални протицаји су у периоду април–јун. Летњи и зимски минимум је везан за кишну јесењу сезону. Већина водотокова има изражен бујични карактер.

Режим подземних вода се испољава у издизању и спуштању нивоа издани током месеци, године или више година. То настаје под утицајем климатских елемената, пре свега падавина, температуре ваздуха и тла и речних вода. Највиши нивои подземних вода су у марту, априлу и мају као последица отапања снега. Најнижи у септембру и октобру.

Клима Власинске области

Клима Власинске области је субпланинска за висије и умерено-континентална за низије. Субпланинску климу одликују дуге и хладне зиме, кратка и свежа лета и кратка прелазна годишња доба. Умерено-континенталну климу карактеришу изражена четири годишња доба. Због сложене конфигурације терена, разлике у времену и клими на кратком растојању су често значајне.

Просечна температура ваздуха у вишим пределима 6,4°C, (екстреми –3,6°C у јануару и 16°C у августу). На нижим теренима температуре више од 20°C јављају се у јулу и августу.

Снег се задржава у просеку преко три месеца (преко 20 cm око 2 месеца), а на самом језеру се зими ствара лед (крај децембра до средине фебруара) са дебљином од 35 до 40 cm. Највећи кишни период је у мају и јуну, док се магла на Власини дуже задржава на јесен и зими. Ветар на Власинској висоравни дува из смера северозапада (доминантан ветар јаке снаге) те са запада и истока. Учестаност дана са јаким ветровима на Власини је највећа од јануара до марта, док је најмања у августу и септембру. У току летњих дана може да дође до наглих промена времена.

Климатско подручје Власине је веома специфично и захтева посебну бригу о пчелињим друштвима која су прилагођена оваквим суровим климатским приликама.

Биљни покривач Власинске области

Власинско подручје одликује изузетан биодиверзитет и аутохтони биосистеми. Разноликост флоре и фауне потврђује чињеница да се 21 таксон флоре Србије помиње само за ово релативно мало подручје. Од њих је 8 ендемично, а један је стеноендемичан. Десет биљних врста са Власине су заштићене или као природне реткости или су стављене под контролу сакупљања и коришћења.

Примарну вегетацију Власинске висоравни чини заједница букве (*Fagetum – moesiacum montanum*, њена горња граница је између 1300 и 1400 м.н.в., на Плани и Чемернику и до 1500 м.н.в.) али се срећу и асоцијације *Populo – Betuletum pendulae*, *Salici pentandrie – Betuletum pubescentis*, *Salicetum rosmarinifoliae*, *Sphagno – Equisetetum fluvialitis* (едификатори тресетних пловећих острва).

На Власини и околним планинама има много жбуња (глог, дивља ружа), а уз само језеро много четинара (јел и бор) вештачки засађених по стварању језера и касније. У Власинској регији има највише ливада и пашњака, травних врста (класасте и тврдаче). Тресетно земљиште погодује врстама тресетне траве, маховине, зукве, шевара, барског љутића, раставића, крупног маслачка и врбе. Посебну вредност овог простора представља диверзитет лековитог биља (валеријана, мајчина душица, боровница, раставић, кантарион, босиљак, шипак, нана, зова, купина, коприва, чемерика), медоносног биља (дивља детелина и маслачак) и шумски плодови (јагода, купина, малина, шљива, јабука).

Биљни свет карактеришу ретке и угрожене врсте као што су: росуља (*Drosera rotundifolia* L.) као једна од ретких карнивора (инсективора) биљака који насељава нашу земљу и маљава бреза (*Betula pubescens* Ehrh), прилагођена условима живота на већим надморским висинама. Власинска висораван је посебно позната по овим брезама које је народ из овог краја прозвао „метлике“ (по њима се зове засеок Метликари на Власина риду).

У све четири Општине (Сурдулица, Црна Трава, Босилеград и Владичин Хан) које улазе у састав области Власинске висоравни укупно доминирају пашњаци и ливаде (око 70%) у односу на ораничне површине и вићњаке (испод 30%).

Наведене карактеристике само су део разлога зашто је Власина проглашена пределом изузетних одлика.

Најзначајније биљне врсте за пчеле овог поднебља су дивља малина, шљива и мајчина душица.

Малина (*Rubus idaeus vulgatus*)

Малина је вишегодишња листопадна биљка, жбунастог или полужбунастог раста, са вишегодишњим кореном и са једногодишњим и дугим двогодишњим изданцима која припада фамилији руже (*Rosaceae*), роду *Rubus* и има више подрода. Дивље форме ове воћне врсте улазе у састав ливадског меда са Власине. Европска црвена малина (*Rubus idaeus subsp. vulgatus Arrhen.*) је жбун који расте у целој Европи и северозападном делу Азије чији су изданци углавном трновити а на којима се налазе непарноперасти листови са 3 или 5 лиски, јајастог облика. Цветови су двополни (хермафродитни) а тучкови су виши од прашника или једнаки са њим. Плод је тамноцрвен издуженог или лоптастог облика, који представља збир од 20 до 150 коштуница. Цветови луче нектар при Т преко 20°C. Добра је поленарица. Цветање траје 20 до 25 дана. Цвета у мају и јуну.

Слика 2. Дивља малина (*Robinia pseudoacacia*)

Шљива (*Prunus domestica* L.)

Шљива је дрво из фамилије ружа (*Rosaceae*). Под шљивом се најчешће подразумевају сорте домаће шљиве (*Prunus domestica* L.), које су многобројне.

Слика 3. Домаћа шљива Џанарика (*Prunus domestica*)

Посебно је за Власинску област интересантна Џанарика (џенарика, ринглов, пуркача, пурак, мигољац, мигавац, пљускавац, репљанка и јаралика у Источној Србији)-сродник (и предак) домаће шљиве и трношљиве, углавном самоникла, спонтано распрострањена широм Србије и Црвена ранка. Ова воћна врста је веома медоносна и редовно се налази у ливадским медовима са Власине. У време цветања маслачка, шљива и јабука нису ретки уноси од преко два килограма незрелог меда дневно. Посебно медоносна је домаћа шљива Џанарика која може да замеди и на температурама од 10 до 12°C. Изузетна је поленарица. Цвета у априлу и мају. Цветање сукцесивно траје и до 25 дана.

Мајкина душица (*Thymus serpyllum*)

Мајкина душица (*Thymus serpyllum*) вероватно је једна од најпопуларнијих биљака које се у нашем народу користе у народној медицини. Ређе се користи као зачинска биљка. Позната је и под народним именима: мајчина душица, бакина душица, материнка, душа, поповац, тамјаника, писмена трава, труп, вријес, дивљи босиљак, тамјаника, чабрац и многим другим. Под сличним именима може се срести у готово свим словенским језицима. Ово је значајнија лековита биљна врста чији нектар улази у састав Власинског меда.

Слика 4. Мајчина душица (*Thymus serpyllum*)

Највећу количину нектара даје крајем јуна и почетком јула. У изузетним пашним условима може бити водећа пчелиња паша и пресудно утиче на укус и мирис Власинског меда. Цвета сукцесивно и доста дуго.

Посебан квалитет Власинском меду дају и остале медоносне биљке високих ливада: бела детелина (*Trifolium repens*), бели кокотац-*Melilotus albus* (*Leguminosae*), јагорчевина-*Primula vulgaris* (*Primulaceae*), лаванда-*Lavandula angustifolia* (*Lamiaceae*), лисичји реп-(*Echium vulgare*), нана-(*Mentha longifolia*), дивизма- (*Verbascum phlomoides*), хајдучка трава-*Achillea millefolium* (*Asteraceae*), биљке из фамилије легуминоза, маслчак (*Taraxacum officinale*), мртва коприва, црвена- (*Lamium purpureum*), дивља метвица-(*Mentha longifolia*), босиљак-(*Ocimum basilicum*) и др.

ИЗБОР РАСЕ МЕДОНОСНЕ ПЧЕЛЕ

Узимајући у обзир климатске, земљишне и орографске услове, оријентација је на само једну расу медоносне пчеле која се у нашим условима и једино гаји и која је показала најбоље резултате. То је наша домаћа медоносна пчела – ***Apis mellifera carnica***.

РЕПУТАЦИЈА ВЛАСИНСКОГ МЕДА

Људски фактор

Пчеларска традиција на подручју Власинске висоравни је веома дуга. Посебно су значајни записи пронађени у књизи Александра Трајковића „Иногоште – жупа у јужној Србији“ (*издавач Дом културе „Радоје Домановић“, Сурдулица, 2000*), где је приказано стање пољопривреде у тадашњим условима и на подручјима Јужне Србије која обухватају и Власинску област. Средњовековна Јужна Србија називала се Иногоште и њој су припадале и области које су данас предмет географске заштите. У тој области *„пчеларство је било јако раширено и на великој сцени. Мед је био једино средство за заслађивање, а восак је служио и за осветљавање кућа. Кошнице су постављане на нарочито уређеним местима, која су називана уљаници. Владари и манастири су имали велике уљанике које су надгледали и око пчела радили уљари. Већина сељачких породица такође је имала своје уљанике. У Иногошту, код старијих људи, за пчелињаке и до данас се сачувао назив „љаник“ (Трајковић, А, 2000).* У чувеној повељи цара Душана помињу се поименце уљари (пчелари) из жупе Иногоште и налаже се да они опскрбљују пчелињим производима Игумана манастира пресвете богородице Хиландарске. Пчеларство је највише страдало за време турске најезде на Иногоште. Попис из 1519. евидентира 740 кошница на које је плаћено 1110 акчи на име ушура. У попису 50 година касније (1570) евидентирано је 2450 кошница. Такође постоје записи (*Трајковић, А, 2000*) који говоре о постојању чувеног манастира Св Николе, у тадашњем атару села Ушине које данас не постоји али се зна да је то област у близини данашње Масурице, који је на име харача поред осталог имао обавезе и у извесним количинама меда из тог краја.

Разнолики састав флоре која се налази на овом подручју и дуга пчеларска традиција допринели су развоју богате праксе, знања и вештина пчелара у вези са оптималним коришћењем испаше и начину постављања кошница на појединим локацијама. Све то омогућава да се са овог подручја добије најквалитетнији мед.

Данас на подручју Општине Сурдулица постоји Удружење пчелара „Матица“ које броји 80 чланова који су власници око 3020 пчелињих друштава. и које могу да произведу око 40 тона меда. Удружење пчелара Црна Трава има 20 чланова и 700

пчелињих друштава. Потенцијална годишња производња меда је 10 тона. Удружење пчелара „Радилица“ из Босилеграда има 40 чланова који поседују 2100 пчелињих друштава. Могућа производња је 25 тона меда. Удружење пчелара „Медена“ из Владичиног Хана има 70 чланова и поседује 4200 кошница. Потенцијална производња је 45 тона меда.

Тренутно је на географски заштићеном подручју Власинске висоравни присутно преко 3000 пчелињих друштава је што је близу 30% од укупног пчелињег фонда Општина које својом територијом улазе у састав заштићеног подручја. Потенцијална просечна производња Власинског меда је од 15 до 20 тона меда на годишњем нивоу. На подручју Власине, у центру Сурдулице и на Власини се већ 32 године прве недеље у јулу, одржава традиционална манифестација „Власинско лето“ где продајна изложба Власинског меда привлачи велики број туриста из земље и иностранства. Квалитет меда са Власине је надалеко познат и овај мед је заједно са Хомољским медом један од најфалсификованијих пчелињих производа у Србији.

Систем пчеларења

Најзаступљенији тип кошнице пчелара који учествују у добијању Власинског меда је Дадан-Блат кошница. Мањи број пчелара користи Лангстрот-Рут кошнице и остале типове кошница настављача.

Свака кошница која се укључује у добијању Власинског меда мора се јасно обележити бројем који додељује Министарство пољопривреде односно ветеринарска служба при регистрацији пчелињих друштава. Такође је препорука да се све кошнице обоје истом бојом (голубије сива) која ће их јасно издвојити од осталих које не учествују у производњи меда са ознаком географског порекла. Свака нова кошница која се унесе и укључи на производни пчелињак мора проћи проверу квалитета израде (порекло дрвета и воска) и квалитета пчелиње заједнице која се налази у њој. Ово је обавеза самог пчелара. Матица из новог друштва се мора одмах адекватно обележити. Све пчелиње матице у кошницама које се укључују у производњу Власинског меда морају бити обележене интернационално дефинисаном бојом која важи за годину производње. Матице се уводе у производњу

сваке године на првом пролећном прегледу када се врши њихово евидентирање и обележавање што представља обавезу самог пчелара.

У поступку добијања Власинског меда прописује се затворени систем пчеларења који обухвата стационирано и модификовани начин стационарног пчеларења у оквиру географских граница Власинске области.

Сав мед се добија на стационираним пчелињацима из кошница које су евидентирани и прописно обележене, а налазе се у географским границама Власинске области. Сви пчелари који имају стациониране пчелињаке на подручју Власинске области дужни су да пријаве своје пчелињаке и места на којима премештају кошнице пчеларском удружењу, пољопривредној и ветринарској служби Општина (Сурдулица, Босилеград, Црна Трава и Владичин Хан) најкасније до првог априла текуће године. Ово важи и за пчеларе из осталих суседних Општина чије се пчеле трајно налазе на географски заштићеном подручју (Власотинце, Врање, Лесковац, Трговиште и Врањска бања). Такође, дозвољено је премештање кошница и коришћење свих паша у сезони али искључиво у оквиру описаног географског подручја. Зато је пчелар дужан да 7 дана пре премештаја кошница обавести надлежну ветеринарску службу и да добије уверење о здравственом стању пчела за премештај (пасош). Такође, о томе обавештава и надлежно удружење пчелара и пољопривредну службу Општине на коју долази. Сељење кошница ван Власинског подручја није дозвољено.

Посебно се мора водити рачуна о воску и сатним основама. За све кошнице које учествују у производњи Власинског меда сатне основе се морају производити од воска са Власинског подручја претапањем воска из производних кошница.

Дозвољена је употреба шећерног сирупа у јесењем периоду, пред зиму, за прихрану пчелињих друштава само као допуна храни која је потребна за безбедно презимљавање.

Против болести и штеточина медоносне пчеле дозвољена је употреба само регистрованих препарата који су прописани у Србији и у земљама ЕУ (ноземоза, кречно легло). Против крпеља *Varoe destructor* дозвољена је употреба препарата на бази мравље, оксалне и млечне киселине. Такође, дозвољена је и употреба свих препарата на бази мирисних природних материја које су регистроване у ЕУ.

Америчка куга пчелињег легла се не лечи већ се заражена пчелиња друштва спаљују и санација се врши према Закону о ветеринарству РС („Сл.гласник РС бр.91/2005). Сваке године пчелари који учествују у добијању Власинског меда морају да са надлежном ветеринарском службом прегледају здравствено стање пчела. Само здраве пчелиње заједнице укључују се у добијању Власинског меда. Све заражене кошнице се уз присуство ветеринара искључују из процеса производње и одстрањују са пчелињака на раздаљини од најмање 3 км од производних пчелињака. Сви пчелари укључени у добијању Власинског меда морају једном годишње проћи кроз систем едукације о хигијенско санитарним поступцима гајења пчела на пчелињацима Власинске области. Такође сви нови пчелари који су заинтересовани за накнадно укључивање у процес добијања Власинског меда морају да прођу школу добре пчеларске праксе која се користи при добијању Власинског меда.

Контрола процеса добијања Власинског меда

Посебну контролу пчелињих друштава која учествују у добијању Власинског меда врши комисија на почетку производње, при врцању меда и на крају пчеларске сезоне, пред само зазимљавање пчела. Контрола се одвија тростепено. Први ниво контроле врши сам пчелар, други ниво контроле чини комисија састављена од представника пчеларских друштава и надлежних ветеринарских служби, а за трећи ниво контроле је надлежно сертификационо тело са списка Министарства за пољопривреду Републике Србије. Сертификационо тело врши контролу квалитета и посебних својстава производа, тако што врши контролу усклађености квалитета и посебних својстава производа, начина производње производа и порекла сировине, са подацима садржаним у спецификацији.

Обавезе пчелара су:

- Провера квалитета израде кошница
- Провера квалитета пчелиње заједнице
- Провера здравственог стања пчелиње заједнице
- Увођење, евидентирање и обележавање матица при првом пролећном прегледу

Комисију другог нивоа интерне контроле представљају представник удружења пчелара и представник надлежне ветеринарске службе. Све одлуке се доносе консензусом. Обавезе другостепене комисије је:

- У случају тихе замене или губитка матице на други начин утврђује стање у пчелињој заједници и поново обележава новоуведену пчелињу матицу и контролише стање пчелиње заједнице
- По пријави пчелара утврђује здравствено стање у пчелињој заједници и предузима потребне мере заштите и превентиве
- Контрола купажирања, егализације и паковања меда у тегле
- Спровођење активности у спровођењу поступака за добијање Власинског меда

Процес врцања и чувања меда

Мед који се добија на географском подручју Власинске области се мора врцати само када је поклопљено најмање 2/3 површине меда на медном оквиру.

Мед који се добија у условима стационираног и модификованог стационираног пчеларења је полифлорни мед који се врца један пут годишње (после цветања ливадских трава). Медљика не улази у састав Власинског меда (ливадског). Хигијенско санитарни услови под којим се врца мед морају бити задовољени обезбеђењем одговарајућих просторија и опреме за врцање, чување и складиштење меда. Добијање Власинског меда мора се одвијати на географском подручју Власинске области. Препорука је да се у почетку, док се не створе услови за оснивање Центра за сакупљање, егализација и паковање меда то одвија у већ постојећим објектима предузећа која су регистрована и која имају одговарајуће санитарно ветеринарске дозволе (НССР), а која своје активности обављају на територији Власинске области и која примењују правила добре произвођачке праксе. Купажирање, егализација и паковање меда у тегле мора се обављати на једном месту и у географским границама Власинске области. Ово контролише комисија која надгледа спровођење активности у спровођењу поступака за добијање Власинског меда.

Неопходна мера за егализацију-купажирање Власинског меда је мешање свих добијених количина ливадског меда после врцања са пчелињака који се налазе у границама заштићеног Власинског подручја са надморске висине не ниже од 700 м. због уједначавања квалитета.

Мед се пакује у стакленој амбалажи различите запремине са металним изолованим поклопцима или одговарајућим дрвеним поклопцем са потребном изолацијом. Препорука је да се чување упакованог меда врши у просторијама где је могућа температурна контрола (од 5 до 10°C). Препорука је и да се већи део Власинског меда пакује у теглама не већим од 460 мл.

Слика 5. Уцртане границе заштићеног подручја на коме се добија Власински мед

ХЕМИЈСКА И МИКРОБИОЛОШКА АНАЛИЗА МЕДА

Хемијска анализа узетих узорак цветног меда вршена је у Научном Институту за ветеринарство Србије, Војводе Тозе 14, 11000 Београд. у октобру 2015. године. Збирни приказ добијених анализа дат је у табели у прилогу, а у Табели 1 су приказане вредности за поједине параметре квалитета *Власинског меда* које се крећу у следећим интервалима:

Табела 1. Интервали вредности појединих параметара квалитета Власинског меда

Параметар	Мин.	Мах.	Реф. вредност
Редукујући шећери, %	60.5 ± 3.18	82.4 ± 4.33	≥ 60
Сахароза, %	$<0,4$	$<0,4$	≤ 5
Вода, %	15.4 ± 1.11	19.7 ± 1.42	≤ 20
Слободне киселине meq/kg	23.1 ± 0.30	37.2 ± 0.48	≤ 50
Дијастаза	22.69 ± 1.09	63.37 ± 3.04	≥ 8
ХМФ, мг/кг	< 0.40	10.30 ± 0.80	≤ 40

Вредности за гвожђе, бакар, цинк, арсен, олово, кадмијум, цезијум и уранијум су у границама дозвољених вредности.

Сви узорци су испитивани на присуство сулфиторедукујућих клостридија и на укупан број квасаца и плесни и на основу референтних вредности преузетих из Правилника о општим и посебним условима хигијене хране у било којој фази производње, прераде и промета (Сл.гл.РС бр.72/10) сходно Закону о безбедности хране (Сл.гл.РС бр. 41/09), утврђено је да су резултати свих узорак меда из власинске области негативни (Прилог 2).

Из приказаних резултата види се да се добијене вредности крећу границама прописаним Правилником о квалитету и другим захтевима за мед друге пчелиње производе, препарате на бази меда и других пчелињих производа Сл.лист СЦГ, бр.45/03.

Такође сви узорци су испитивани на присуство резидуа антибиотика и сулфонамида и утврђено је да сви узети узорци цветног меда са подручја Власине одговарају

одредбама Правилника о количини пестицида, метала и металоида и других отровних супстанција, хемотерапеутика, анаболика и других отровних супстанција које се могу налазити у намирницама (Сл.лист СРЈ, 5/92, 11/92 и 32/02).

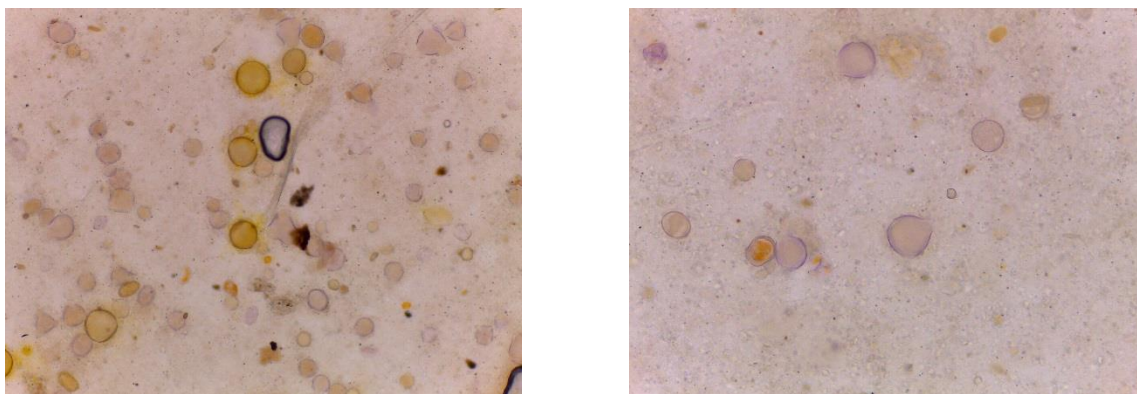
На крају сви узорци меда из Власинске области испитивани на присуство радионуклеида мерећи нивое ^{137}Cs , ^{40}K и ^{238}U . Резултати су у складу са законском регулативом и са Правилником о границама садржаја радионуклеида у води за пиће, животним намирницама, сточној храни, лековима, предметима опште употребе, грађевинском материјалу и другој роби која се ставља у промет (Сл. гласник РС 86/11) и Правилника о границама радиоактивне контаминације животне средине и начина спровођења деконтаминације (Сл. гласник 38/11).

ПОЛЕНСКА АНАЛИЗА ВЛАСИНСКОГ МЕДА

За потребе утврђивања квалитета Власинског меда и посебних својстава овог високо вредног производа урађена је и поленска анализа у акредитованој лабораторији Центра за испитивање намирница у Београду.

За детерминацију ботаничког и географског порекла Власинског меда коришћена је метода **ДИН10760 2002-05** (резултати у прилогу).

Узорци меда су били формиран тако да се обухвате комплетна подручја са медоносним биљем која припадају заштићеном подручју. Узорци меда су репрезентативни за области са којих потичу.

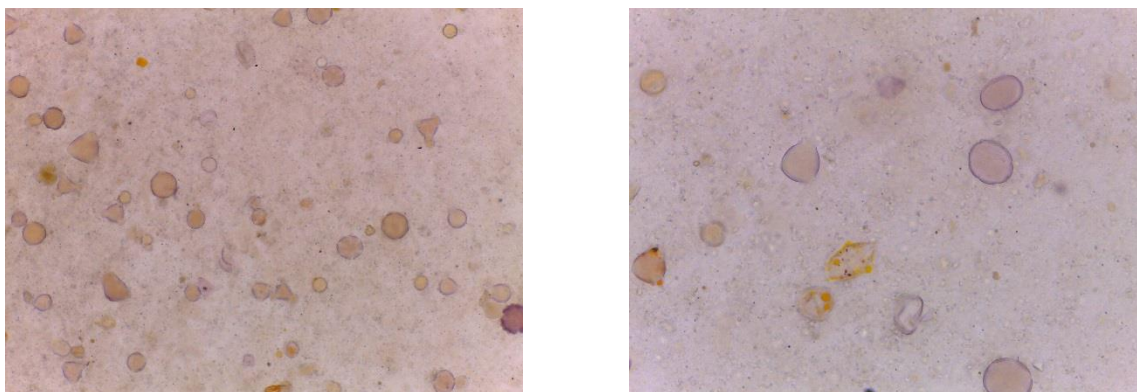
Слика 6. Поленова зрна у првом узорку Власинског меда (IG-A-00067)

Први узорак је припремљен мешањем меда добијеног са подручја Власинског језера, Топлог дола и Чемерника. У овом меду је доминантан полен дивље малине, шљиве и мајчине душице.

а) Полен заступљен у првом узорку Власинског меда: дивља малина-*Rubus spp.*(*Rosaceae*), шљива-*Prunus spp.* (*Rosaceae*), мајчина душица-*Thymus serpyllum* (*Lamiaceae*), здравац-*Geranium macrorrhizum* (*Geraniaceae*), мацина трава-*Nepeta cataria* (*Laminaceae*), бела детелина-*Trifolium repens* (*Leguminosae*), дивља мрква-*Daucus carota* (*Umbelliferae*), јабука-*Malus spp.* (*Rosaceae*), фацелија-*Phacelia tanac.* (*Hydrophyllaceae*), коморач-*Foeniculum vulgare* (*Umbelliferae*), бели кокотац-*Melilotus albus* (*Leguminosae*), јагорчевина-*Primula vulgaris* (*Primulaceae*), лаванда-*Lavandula angustifolia* (*Laminaceae*), храст-*Quercus sp.* (*Fagaceae*), горка детелина-

Menyanthes trifoliata (Gentianaceae) тамарис-*Tamarix gallica* (Tamaricaceae), боражина-*Borago officinalis* (Boraginaceae), обична димњача-*Fumaria officinalis* (Fumariaceae), хајдучка трава-*Achillea millefolium* (Asteraceae), ива-*Teucrium montanum* (Laminaceaea), црвена рибизла-*Ribes sanguineum* (Saxifragaceae), бела бреза-*Betula pendula* (Betulaceae), остале биљне врсте (којих има појединачно <1,5 %).

Други узорак Власинског меда је добијен мешањем меда добијеног са подручја Босилеграда. У овом меду доминира шљива, а прате је мајчина душица, дивља малина и бела детелина.

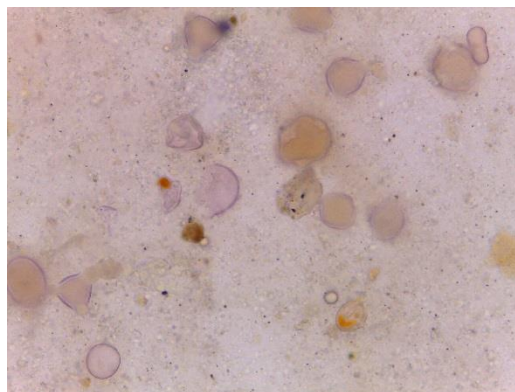
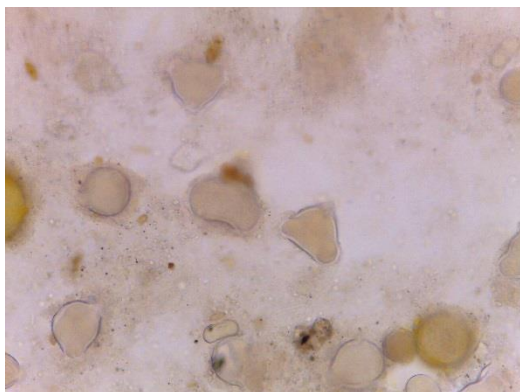

Слика 7. Поленова зрна у другом узорку Власинског меда (IG-A-00068)

б) Полен заступљен у другом узорку Власинског меда: шљива-*Prunus spp.* (Rosaceae), мајчина душица-*Thymus serpyllum* (Laminaceae), дивља малина-*Rubus spp.* (Rosaceae), бела детелина-*Trifolium repens* (Leguminosae), јабука-*Malus spp.* (Rosaceae), тамарис-*Tamarix gallica* (Tamaricaceae), храст-*Quercus sp.* (Fagaceae), бели кокотац-*Melilotus albus* (Leguminosae), лаванда-*Lavandula angustifolia* (Laminaceae), здравац-*Geranium macrorrhizum* (Geraniaceae), буква-*Fagus silvatica* (Fagaceae), гавез-*Symphytum officinale* (Boraginaceae), горка детелина-*Menyanthes trifoliata* (Gentianaceae), дивља ротква-*Raphanus raphanistrum* (Cruciferae), обична димњача-*Fumaria officinalis* (Fumariaceae), фацелија-*Phacelia tanac.* (Hydrophyllaceae), лисичји реп-*Echium vulgare* (Boraginaceae), сула-*Hedysarum coronarium* (Fabaceae), ива-*Teucrium montanum* (Laminaceaea), багремац-*Amorpha fruticosa* (Leguminosae), дивља мрква-*Daucus carota* (Umbelliferae), хајдучка трава-

Achillea millefolium (Asteraceae), недирак-*Impatiens gland.* (Balsaminaceae), црвена рибизла-*Ribes sanguineum* (Saxifragaceae), бор-*Pinus sp.* (Pinaceae), боровница-*Vaccinium myrtillus* (Ericaceae), еводија-*Euodia hupehensis* (Rutaceae) и остале биљне врсте (којих има појединачно <1,5 %).

Трећи узорак Власинског меда је добијен мешањем меда добијеног са подручја Бесне кобиле. У овом меду доминирају дивље воћне врсте шљива и малина и лековите траве ива и хајдучка трава.

Слика 8. Поленова зрна у трећем узорку Власинског меда (IG-A-00069)

в) Полен заступљен у трећем узорку Власинског меда: шљива-*Prunus spp.* (Rosaceae), дивља малина-*Rubus spp.* (Rosaceae), бела детелина-*Trifolium repens* (Leguminosae), ива-*Teucrium montanum* (Lamiaceae), хајдучка трава-*Achillea millefolium* (Asteraceae), фацелија-*Phacelia tanac.* (Hydrophyllaceae), леска-*Corylus avellana* (Betulaceae), багремац-*Amorpha fruticosa* (Leguminosae), бор-*Pinus sp.* (Pinaceae), дивља ротква-*Raphanus raphanistrum* (Cruciferae), тамарис-*Tamarix gallica* (Tamaricaceae), горка детелина-*Menyanthes trifoliata* (Gentianaceae), бели кокотац-*Melilotus albus* (Leguminosae), жутиловка-*Cytisus spp.* (Leguminosae), обична димњача-*Fumaria officinalis* (Fumariaceae), мајчина душица-*Thymus serpyllum* (Lamiaceae), лисичји реп-*Echium vulgare* (Boraginaceae), хмељ-*Humulus lupulus* (Cannabaceae), врес-*Ericaceae type* (Ericaceae), остале биљне врсте (којих има појединачно <1,5 %).

ПОСЕБНА СВОЈСТВА И КВАЛИТЕТ ВЛАСИНСКОГ МЕДА

Власински мед се добија од зељастих, углавном лековитих биљака и воћа, искључиво стационираним или модификованим стационираним начином пчеларења на подручју власинске области, центрифугирањем односно вртањем поклопљених оквира са потпуно сазрелим медом. Захваљујући поленској анализи доказано је значајно присуство воћног нектара, нектара лековитог биља, детелина. Важна је напомена да у састав Власинског меда не сме бити више од 3% поленових зрна багрема. Власински мед је изразити представник ливадског меда.

Интензитет боје Власинског меда варира од врло светле жуте преко боје ћилибара са наранџасто црвенкастим тоном до тамно ћилибарне боје.

Непосредно после центрифугирања Власински мед је изразито прозрачан, потпуно засићене и униформне пигментације. При стајању веома брзо кристалише и тада мења боју у светлије нијансе жуте боје. Кристали Власинског меда су ситнозрнасти, фини и лако растопљиви.

Мирис Власинског меда је слабог до средњег интензитета, са израженим биљним и воћним ароматичним тоновима који прелазе у мирис менте.

Арома Власинског меда је изузетно пријатна, са јасно израженим slabим ментоластим тоном лековитих трава који му даје свежу и ароматичну арому.

У течном стању укус је пријатан, изразит и угодан и у устима траје дуже од 3 минута.

Течни Власински мед је високо вискозан, густ, изузетно гладак и бистар.

Кристалисан Власински мед је пријатног укуса, лако растопљив у устима са израженим одложеним укусом који делимично пали непце и изазива пријатну сензацију у усној дупљи. Температура декристализације Власинског меда не сме да пређе 45⁰С.

Власински мед је гуминозан и добро жвакљив дуго остаје у устима пре момента гутања при чему оставља пријатан чулни утисак. Адхезиван је мед тј. одлично пријања за уста и споро се уклања из усне дупље.

Власински мед је веома кохезиван и одлично се намотава на кашику. У кристалисаном стању се релативно лако узима кашиком и средње је тврдоће.

Пројектована годишња производња Власинског меда

На основу увида у укупан потенцијал као и броја расположивих пчелињих друштава на географском подручју Власине може се очекивати годишња производња Власинског меда од 15 до 20 тона, а потенцијална количина меда у добрим годинама и са већим бројем пчелињих друштава износила би сигурно преко 50 тона.

ОДРЕДБЕ О НАЧИНУ ОБЕЛЕЖАВАЊА ПРОИЗВОДА

На домаћем и иностраном тржишту производ се продаје само под заштићеном ознаком „ВЛАСИНСКИ МЕД“, са стандардном етикетом, на српском језику за домаће тржиште, а страно тржиште и на српском и на енглеском језику односно на српском и језику иностраног купца односно наручиоца.

Мед који испуњава услове из спецификације „ВЛАСИНСКИ МЕД“, мора носити назив „ВЛАСИНСКИ МЕД“, и има свој лого.

Слика 9. Лого „ВЛАСИНСКИ МЕД“

Производ „ВЛАСИНСКИ МЕД“ се обележава стилизованом шестоугаоном ћелијом саћа. На њеном врху налази се пчела златно жуте боје. Испод ње се налазе обриси планина зелене боје, са белим паралелним цртицама, који симболишу Велики и Мали Стрешер. У средишњем делу ћелије саћа налази се црни правоугаоник као етикета са заобљеним врховима на којој је исписано белим ћириличним или латиничним словима „ВЛАСИНСКИ МЕД“.

Изнад слова „И“ налази се стилизована затворена тегла меда са три ћелије саћа. Тегла меда је уоквирена златно жутом бојом исте боје су и три ћелије саћа. Испод црног правоугаоника налази се плави троугао са белим цртама који симболише плаву бистру воду Власинског језера. Од левог до десног крила пчеле црна контурна линија прати облик стилизоване шестоугаоне ћелије саћа. Са леве стране пре левог крила пчеле контурна линија се завршава у стилизовани плод брезе са два листа по којој је Власинско језеро и познато.

Насупрот етикете са логоом (са задње стране амбалаже), се налази декларација правоугаоног облика на којој је означено: назив сорте меда, реч „контролисана географска ознака“, „Кристализација је природно својство меда“, натпис „произведено у Републици Србији“ и све остало по важећем Правилнику о декларисању, означавању и рекламирању хране.

Овај производ обележава се и ознаком „контролисана географска ознака“, која се налази на контролној маркици којом се обележава регистрована географска ознака и налази се на контролној маркици за производе са контролисаном географском ознаком на основу Правилника о облику и садржини ознаке географског порекла, као и о начину контроле означавања пољопривредних и прехранбених производа са ознакама географског порекла („Сл. гласник РС”, бр. 92/2012 и 19/2013).

Паковани мед се налази у стакленој тегли херметички затвореној twist off затварачем који је покривен прописаном бандеролом на којој је уписан натпис исти као на централном делу етикете. Препоручена паковања „ВЛАСИНСКОГ МЕДА“ су од 250gr и 450gr.

ОДРЕДБЕ О ТОМЕ КО И ПОД КОЈИМ УСЛОВИМА ИМА ПРАВО ДА КОРИСТИ ГЕОГРАФСКУ ОЗНАКУ „ВЛАСИНСКИ МЕД“

Регистровану географску ознаку „ВЛАСИНСКИ МЕД“, могу да користе само лица којима је признат статус овлашћених корисника географске ознаке „ВЛАСИНСКИ МЕД“, и која су уписана у одговарајуће регистре. Овлашћени корисници географске ознаке „ВЛАСИНСКИ МЕД“, морају бити регистровани за производњу меда при чему имају право да користе географску ознаку „ВЛАСИНСКИ МЕД“, само за мед:

- који је сакупљен пчелињим друштвима одговарајућег здравственог стања за производњу меда и селидбу;
- који је сакупљен у кошницама које у време цветања зељастих, углавном лековитих биљака и воћа, искључиво стационираним или модификованим стационираним начином пчеларења на подручју власинске области, центрифугирањем односно вртањем поклопљених оквира са потпуно сазрелим медом;
- код које мелисопалинолошка својства задовољавају критеријуме прописане спецификацијом;
- код којег физичко-хемијска својства ускладиштеног и у амбалажу упакованог меда задовољавају услове прописане спецификацијом;
- у коме не сме бити више од 3% поленових зрна багрема.